

Datum 2023-12-13

Ärendenummer SLK-2023-00824

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.ses.sf@regeringskansliet.secarolin.jarlehag@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2023/02576

Göteborgs Stad yttrande över Remiss från Socialdepartementet - betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

Yttrande

Göteborgs Stad har getts möjlighet att yttra sig över betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52). Utredningen handlar i stort om att stärka de statliga myndigheternas arbete med att motverka bidragsbrott inom välfärdsområdet. Göteborgs Stad har fokuserat på att bedöma och ge synpunkter på de förslag som berör kommunen som mest, särskilt i avseende personlig assistans enligt LSS samt ekonomiskt bistånd enligt SoL.

Inom Göteborgs Stads verksamhet för personlig assistans har uppmärksammats olika former att utmaningar som bland annat otillräckliga möjligheter till kontroll av identitet av den enskilde samt av ombud, misstankar om falska eller felaktiga intyg, att inte kunna utföra oanmälda hembesök för att kontrollera för till exempel simulerat stödbehov, misstankar om att utförare redovisar till både Försäkringskassa och kommun samt att assistansanordnare som får indraget tillstånd öppnar nytt bolag. Förvaltningen arbetar utifrån sina förutsättningar med dessa utmaningar men behöver bättre verktyg. I dag har fyra socialförvaltningar som handlägger ekonomiskt bistånd också i uppdrag att arbeta strukturerat med att utreda misstänkt felaktiga utbetalningar inom ekonomiskt bistånd, FUT. Där arbetar handläggare med särskilt fokus på detta uppdrag. De ser utmaningar som handlar bland annat om sekretess vad gäller att inhämta eller lämna ut information i förhållande till andra myndigheter, begränsningar gällande möjligheten att få pengar åter från den enskilde samt begränsningar i utredningskapacitet hos polisen i samband med att kommunen gjort polisanmälan.

Sammanfattningsvis instämmer Göteborgs Stad i att det brottsförebyggande arbetet bör regleras. Att stärka arbetet med att hindra felaktiga utbetalningar, och se till att befintliga resurser tilldelas de som har behovet är ett steg i rätt riktning. Göteborgs Stad anser att förslagen ger statliga myndigheter stärkare verktyg medan kommuner riskerar att fortsatt sakna de möjligheter som behövs. Göteborgs Stad bedömer att utredningens förslag som avser kommuners möjligheter att hindra dessa brott kommer att bidra i viss utsträckning. Göteborgs Stad kan konstatera att stadens erfarenhet i dag inom arbetet med både ekonomiskt bistånd samt personlig assistans är att det saknas tillräckliga verktyg för att identifiera bidragsbrott där det finns misstanke. Göteborgs Stad erfar att de som vill utnyttja möjligheten till bidragsbrott söker sig till de svaga länkarna i systemet. Det riskerar att brottsligheten flyttar från statliga bidrag till de kommunala. I utredningen nämns att det enligt Polismyndigheten finns risk för att kommunerna utsätts för bidragsbrott i högre utsträckning medan ledning av att de beslutande myndigheterna har blivit bättre på att upptäcka bidragsbrott. Göteborgs Stad bedömer att det riskerar en överväldning av kostnader för bidragsbrott från staten till kommunerna.

Göteborgs Stad anser att förslagen i utredningen innebär ett proportionerligt intrång i den personliga integriteten. De är dessutom viktigt att de hanteras enligt de skydd som utredningen visar på eller föreslår.

Nedan följer de synpunkter som Göteborgs Stad har utifrån kommunens uppdrag, enligt utredningens kapitelindelning.

7 Ett hållbart och effektivt brottsförebyggande arbete

7.3 Det brottsförebyggande arbetet bör regleras

Utredningen menar att kommunens brottsförebyggande arbete redan regleras av lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. I Göteborgs Stad pågår ett arbete utifrån den nya lagstiftningen, men det är ännu i uppstart och behöver utvecklas. Göteborgs Stad konstaterar att välfärdsbrottslighet inte uttryckligen nämns i Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Göteborgs Stad menar att det finns en risk att denna reglering inte är tillräcklig för att för att kommuner ska arbeta brottsförebyggande (BF) mot välfärdsbrottslighet i den utsträckning som krävs. Vidare anser Göteborgs Stad att det är viktigt att fortsätta stärka och stödja kommunernas brottsförebyggande arbete och samarbeta med statliga myndigheter där det behövs. Kommuner kan komma att behöva ytterligare verktyg att hindra bidragsbrott, för att kunna göra ett effektivare arbete. Det är viktigt att det motsvarar de statliga myndigheternas möjligheter så att det inte flyttar problemen och riskerar att bli en större fråga för kommuner att hantera när de statliga myndigheterna stärker sina möjligheter att minska bidragsbrotten.

7.11 Brå bör ansvara för att följa upp hur förordningen tillämpas

Göteborgs Stad anser att det är bra att Brå redan har i uppdrag att följa upp kommunernas brottsförebyggande arbete, och att utredningen föreslår att uppdraget även bör utökas till att tydligt omfatta kommunernas brottsförebyggande arbete på välfärdssystemens område. Detta behöver i så fall tydligt kommuniceras till kommunerna.

8 Robusta och enkla regelverk

8.2.4 En särskild gransknings- och stödfunktion bör inrättas

Göteborgs Stad instämmer i bedömningen om en särskild gransknings och stödfunktion. Det är angeläget att de lagar och regler som styr kommunens arbete granskas utifrån ett brottsförebyggande perspektiv på nationell nivå. Göteborgs Stad anser att det behöver säkerställas att kommunens perspektiv finns med i en sådan gransknings- och stödfunktion.

8.3.1 Befintliga regelverk bör bli robusta och enkla

Göteborgs Stad instämmer i utredningens övervägning om att ta fram en enhetlig reglering för här aktuella välfärdssystem. Göteborgs Stad instämmer i att det kan finnas skäl att se över om inte specifika utredningsbefogenheter, uppgiftsskyldigheter och möjligheter att behandla personuppgifter för kontrolländamål på liknande sätt som i förvaltningslagen kan samlas i en och samma reglering. Göteborgs Stad menar att det kan vara en fördel om kommuner och statliga myndigheter skulle kunna arbeta utifrån samma reglering.

8.3.2 Det bör tillsättas flera utredningar för att se över befintliga stöd- och förmånssystem

Göteborgs Stad instämmer i utredningens förslag och menar att det finns kunskap inom kommuner om felaktiga utbetalningar inom både ekonomiskt bistånd samt personlig assistans. För båda insatserna finns det anledning att se över befintliga regelverk för att ge kommunen bättre möjligheter att identifiera och hindra brott inom välfärden, som bidragsbrott. Det finns behov av att till exempel kunna göra oanmälda hembesök samt att få ökad tillgång till information från andra myndigheter för att bland annat kunna identifiera skenäktenskap och assistansers arbetstider.

9 Utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning

9.4.1 Det bör införas en utökad utredningsbefogenhet avseende annan än den försäkrade

Göteborgs Stad anser att även kommuner behöver kunna göra förfrågan om annan än den försäkrade eftersom andra personers omständigheter, agerande och interagerande med den försäkrade kan ha betydelse för rätten till ersättning. Det behövs fler och enkla möjligheter att få in underlag än vad som finns idag. Det behöver till exempel bli enklare att kunna identifiera skenskilmässor vilket kan påverka rätten till ekonomiskt bistånd. Den som

är i behov av stadens insatser kan bli utnyttjad av annan part och då behöver stadens utredningar kunna omfatta andra för att fånga den problematiken. Vid personlig assistans ser Göteborgs Stad behov av att kunna kontrollera om den som anställs som assistent verkligen utför sitt uppdrag. Som framgått ovan finns behov av att kunna göra förfrågan om andra fysiska personer än försäkrade, exempelvis anhöriga till den försäkrade eller assistenter som utför personlig assistans.

9.5.1 Det bör införas en utökad uppgiftsskyldighet för vissa aktörer avseende juridiska personer

Göteborgs Stad anser att så länge kommunen fortfarande fattar beslut om personlig assistans enligt 9 § 2 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade så kan kommunen också att behöva utökade möjligheter att få uppgifter om en juridisk person, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av personlig assistans enligt LSS.

9.6.1 Det bör införas en utökad uppgiftsskyldighet avseende annan fysisk person än den försäkrade

Utredningens bedömning omfattar behoven hos Försäkringskassan men Göteborgs Stad anser att kommunen i samband med utredningar och uppföljningar i förhållande till ekonomiskt bistånd enligt SoL och personlig assistans enligt LSS har behov av att ta del av uppgifter från vissa aktörer. Det kan finnas anledning att vidare utreda om det kan tillgodoses genom att införa en uppgiftsskyldighet avseende annan fysisk person än den försäkrade vid misstanke om felaktigheter.

9.7.1 Det bör införas en generell uppgiftsskyldighet vid misstanke om felaktigheter

Göteborgs Stad menar att även kommuner behöver tillgång till uppgifter från banker och andra penninginrättningar som avser en försäkrad, annan fysisk person eller en juridisk person. Uppgifterna skulle kunna underlätta i kommuners arbete med att utreda felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd. I dag kan till exempel enskilda lämna in uppgifter om inkomst från en bank, men undanhålla uppgifter från andra banker. Kommuner skulle kunna behöva få in uppgifter om bland annat den enskildes tillgångar på sina samtliga bankkonton.

9.9.2 Utformningen av bestämmelsen

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget och utredningens ställningstagande om att de som fattar beslut om förmåner behöver ha ett beslutsunderlag som är både tillräckligt och korrekt. Uppgifter bör dessutom hämtas från källor som i så stor utsträckning som möjligt kan förväntas innehålla korrekta uppgifter. Göteborgs Stad menar däremot att förutom att det finns ett direkt behov av uppgiften om inkomst i socialnämndernas handläggning av ärenden om ekonomiskt bistånd så kan de behöva komma hanteringen av sjuklöneersättningar inom personlig assistans tillgodo, så länge det fortfarande är en uppgift för kommunerna att hantera.

10 Återstående frågor avseende det administrativa sanktionssystemet

10.4.1 Ett sanktionsavgiftsregister bör inrättas

Göteborgs Stad instämmer i att om det införs ett sanktionsavgiftssystem, vilket staden har ställt sig tveksamma till i svaret på i yttrande till remissen av delbetänkandet Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott (SOU 2022:37), så behövs ett register inrättas. Administrationen i förhållande till registret behöver vara så enkel och liten som möjligt. Göteborgs Stad förutsätter att de delar som kommuner omfattas av kommer att ske i digital form.

10.4.9 Uppgiftsskyldighet för beslutande myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor

Göteborgs Stad anser att kommunernas skyldighet att underrätta utbetalningsmyndigheten kan komma att behöva förtydligas. Underrättelsen behöver ske digitalt på ett säkert och enkelt sätt samt generera så lite administration som möjligt. SKR skulle som utredningen lyfter fram vara en part i att samordna detta. Se tidigare svar från Göteborgs Stad på delbetänkandet, där svarade staden att sanktionsavgiftssystemet innebär nya arbetsuppgifter och ytterligare administration. I yttrandet uppskattades att administrationen kan generera större kostnader än vad sanktionerna inbringar.

10.4.11 Utlämnande av uppgifter från sanktionsavgiftsregistret

Göteborgs Stad anser liksom utredningen att det är bra om information från sanktionsavgiftssystemet kan ske samlat via SSBTEK. Göteborgs Stad anser liksom utredningen att regeringen bör ge SKR och Försäkringskassan i uppdrag att närmare undersöka möjligheterna att utlämna uppgifter om sanktionsavgifter genom SSBTEK. Göteborgs Stad menar dessutom att det bör beaktas att detta system är anpassat till ekonomiskt bistånd och att uppgifter även kan behöva komma handläggare av personlig assistans samt bostadsanpassningsbidrag inom kommunen till godo.

11 Näringsförbud

11.5 Reglerna om näringsförbud bör inte ändras

Göteborgs Stad ser en utmaning med att som kommun se när assistansbolag får indraget tillstånd från IVO och VD för bolaget senare öppnar nytt bolag. Göteborgs Stad anser att det bör vara svårare för dessa enskilda att starta bolag samt större risk att utsättas för näringsförbud än vad det är i dag.

12 Bidragsspärr

12.2 Ett system med bidragsspärr bör införas

Göteborgs Stad instämmer i utredningens bedömning om att bidragsspärr bör införas eftersom det kan bidra i det brottsförebyggande arbetet för grövre bidragsbrott. Göteborgs Stad anser att det är av största vikt att värna tilliten till välfärdsystemet och att resurser går till de som har behovet.

12.3 Vad systemet med bidragsspärr ska omfatta

Göteborgs Stad anser att eventuellt ytterligare utredning kan behövas för att analysera riskerna och möjligheter med att omfatta personlig assistans i beslut om bidragsspärr. Göteborgs Stad anser att bidragsspärr kan vara ett sätt att förebygga bidragsbrott, så även inom personlig assistans där problemen är väl kända och kommunen har för få möjligheter att förhindra brott. Göteborgs Stad ser att kommunen fattar beslut om personlig assistans enligt 9 § 2 LSS i form av biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligena kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap.

socialförsäkringsbalken. Här är det de beslut som omfattar ekonomiskt stöd till skäligena kostnader för sådan assistans som kommer att kunna bli aktuella för bidragsspärr. Dessa beslut fattas i dag, dels för de som konstaterats endast har assistans beviljad enligt LSS av kommunen men även för de som väntar på beslut från Försäkringskassan om assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken. Det kan omfatta stora behov av stöd och generera miljonbelopp. I de fall bidragsspärr utfaller och den enskildes behov av stöd kvarstår och inte tillgodoses är det kommunen som ytterst ansvarig, enligt 2 kap § 1 SoL som har skyldighet att bistå den enskilde. Förutom lidande för den enskilde, kan det innebära att kommunen behöver bevilja ansökan om annan insats enligt LSS eller SoL och de kostnader det medför. I de fall staten i form av Försäkringskassan har hela eller delar av ansvaret för personlig assistans som idag bedöms enligt LSS eller assistansersättning genom socialförsäkringsbalken så finns risker för överväldning av kostnader till kommunen.

---

¹ 2 kap. Kommunens ansvar 1 § Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

² Se huvudmannaskapsutredningen.

12.5 Vem som ska få en bidragsspärr

Göteborgs Stad instämmer i utredningens resonemang om skäl till förslaget som handlar om att någon som har gjort sig skyldig till bidragsbrott bör även kunna innefatta till exempel den som har gjort sig skyldig till medhjälp till någon annans bidragsbrott. Göteborgs Stad ser att enskilda med behov av stöd, liksom i vissa fall även den personliga assistenten, kommer i kläm när det finns en organisation i form av bland annat människohandel. Det vill säga import av enskild brukare med stödbehov och assistenter. Assistenterna får arbetstillstånd, men lönen omhändertas av annan. Brukare misstänkt i vissa fall ha blivit misshandlade för att behovet av assistans ska öka. En enskild med funktionsnedsättning kan komma i kläm när anhöriga och bolag för talan.

12.6.1 En bidragsspärr ska träffa i princip alla förmåner och stöd

Göteborgs Stad anser att här kan eventuellt ytterligare utredning behövas för att analysera riskerna och möjligheter med att omfatta personlig assistans i beslut om bidragsspärr.

12.6.2 Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen ska inte träffas av en bidragsspärr

Göteborgs Stad menar att det i och med detta förslag finns risk för övervältring av kostnader från staten till kommun när enskilda utsätts för bidragsspärr och därmed inte har möjlighet att erhålla de spärrade inkomsterna via berörda bidrag. Enligt förslaget ska då den enskilde fortfarande, som det yttersta skyddet, ha möjlighet att ansöka om och kunna bli beviljad ekonomiskt bistånd. Det kan medföra fler ansökningar om ekonomiskt bistånd liksom eventuellt ökade kostnader för beviljat bistånd och utbetalning.

Utredningen menar att bidragsspärren inte ska träffa det ekonomiska biståndet får anses väga tyngre än det förhållandet att kommuner har problem med att det ekonomiska biståndet är utsatt för missbruk. Utredningen menar vidare att det får åtgärdas genom till exempel bättre kontroller. Göteborgs Stad anser att här kan eventuellt ytterligare utredning behövas för att analysera riskerna och möjliga åtgärder för att stärka arbetet mot bidragsfusk gällande det ekonomiska biståndet i förhållande till bidragsspärr. Risken blir annars att detta utgör ett ”kryphål” med möjlighet att fortsätta med det fusk som idag finns. Göteborgs Stad betonar i det sammanhanget vikten av att utreda möjligheten för kommuner att få tillräckligt starka resurser och verktyg, som bland annat oanmälda hembesök för att kunna genomföra verkningsfulla kontroller samt underlag som kan avslöja till exempel skenäktenskap och folkbokföringsbrott. Göteborgs Stad arbetar genom FUT handläggare med att minska de felaktiga utbetalningar som idag sker. Förslaget i utredningen kan innebära att det blir ökad belastning för dessa handläggare.

12.7.1 Spärrtidens längd

Göteborgs Stad anser att spärrtiden riskerar att vara för kort för att ge effekt.

12.9 Möjlighet till undantag från beslut om bidragsspärr

Göteborgs Stad stödjer utredningens förslag om undantag från bidragsspärr och intentionen att möjligheten till undantag ska tillämpas restriktivt. Vad som ska vara grund för särskilda skäl är dock fortfarande otydligt och kan generera ökad arbetsmängd för kommunernas handläggning. Göteborgs Stad betonar att den allmänna deklARATIONEN om mänskliga rättigheter behöver följas, liksom de konventioner som särskilt ska skydda barnets och personer med funktionsnedsättnings rättigheter. Det innebär bland annat att ta hänsyn till barnets bästa vid bedömningen av om det finns särskilda skäl att medge undantag för bidragsspärr. Det ska göras en avvägning i förhållande till andra intressen, där barnets bästa ska beaktas som ett centralt skäl och väga tungt.

12.13.8 Utlämnande av uppgifter från bidragsspärrsregistret

Göteborgs Stad anser att det är av vikt att information om bidragsspärr kan komma kommunen till del på ett snabbt och enkelt sätt. SSBTEK är en bra möjlighet vad gäller ekonomiskt bistånd men avseende personlig assistans är det inte möjligt i dagsläget.

13.1 Ikraftträdande

Göteborgs Stad anser att det är för kort om tid för ikraftträdandet av sanktionssystemet. Det kommer att bli en utmaning för kommunen att hinna få kompetens i att handlägga ärenden om sanktionsavgifter samt göra eventuella justeringar i de digitala handläggningssystemen innan föreslaget datum. Göteborgs Stad anser att hänsyn av införandetiden av förslagen bör beaktas i relation till ett eventuellt ikraftträdande av förslagen i huvudmannaskapsutredningen som i betänkandet Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans, Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet, SOU 2023:9, föreslagit att staten genom Försäkringskassan ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans. Förslagen föreslås gälla från 2026. Om dessa förslag genomförs enligt tidplan i föreliggande utredning så kommer det att innebära att kommuner kommer att behöva anpassa sig till nya förutsättningar under en viss tid i väntan på att huvudmannaskapet ändras. Det vore mer fördelaktigt om de går att samordna tidsmässigt.

Göteborg den 13 december 2023
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Jonas Attenius

Mathias Sköld